

Συνέντευξη στο δημοσιογράφο Θανάση Δαραδήμο Για την έκθεση ζωγραφικής «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο II»

Σεπτέμβριος 2014 στο Μελίνα

ΘΔ: Βρισκόμαστε στο Πηλοποιείο στην έκθεση του Τάκη Βαρελά, «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο II». Είμαστε μαζί με το ζωγράφο, Τάκη καλησπέρα

ΤΒ: Καλησπέρα

ΤΘ: Να ξεκινήσουμε λέγοντας δυο λόγια για τον τίτλο της έκθεσης σου

ΤΒ: Κύριε Δαραδήμο η «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο II» είναι μια έκθεση που γίνεται μετά από τέσσερα χρόνια, στην ουσία είναι μια εικαστική προσέγγιση οποία έχει φυσική συνέχεια, όσο αφορά το περιεχόμενο, τις προσαρμογές στην ανάπτυξή της, κυρίως στην μορφή.

Είναι μια δουλειά η οποία στηρίζεται σε δύο προσεγγίσεις, η μία αφορά την ίδια την υπόσταση του εικαστικού έργου.

Εκτίμηση μου είναι, ότι, όταν ο ζωγράφος, αρχίζει να ρίχνει τις πρώτες μολυβιές στην σκέψη, να το πω έτσι απλά. Είναι ο τρόπος που θα προσέγγιση το έργο του .

Εγώ πιστεύω ότι, από την στιγμή που υπάρχει χώρος ή αναφορά, πηγή εμπνεύσεις, πρέπει και να διαφαίνεται καθαρά στο έργο.

Αυτό το σκέλος είναι το ένα μέρος στο έργο.

Το δεύτερο, είναι η προσέγγιση που κάνει ο ίδιος ο δημιουργός.

Από την άποψη και την θέση αυτή, η «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο», ο τίτλος, ενσαρκώνει την διττοί υπόσταση του έργου, δηλαδή, από πού εμπνέομαι, τι δημιουργώ, με ότι βλέπω και με ότι αντιλαμβάνομαι, βέβαια, επικαιροποιώντας τα, στην εποχή τους.

ΘΔ: Βλέπουμε διάφορα έργα στην έκθεση, εργατικά, αγροτικά. Με ποιες αφορμές εμπνεύστηκες και έκανες αυτά τα έργα.

ΤΒ: Η έκθεση αυτή, όπως είπα και πριν, είναι φυσική συνέχεια.

Η πρώτη προσέγγιση που έγινε πριν τέσσερα χρόνια, ήταν αποτέλεσμα μιας ποιο κοντινής επαφής, με το χώρο της Ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας.

Χώρος, που είναι πολύ κοντά στον τόπο που ζω, χώρος, που συναναστρέφομαι, τους ανθρώπους που δουλεύουν εκεί. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εισπράττω εικόνες, και να καταβαίνω παράλληλα, ότι στο χώρο αυτό, κάτι δυνατό συμβαίνει.

Δεν μπορώ δηλαδή να ξεχάσω, τις διαρκείς εκρήξεις στα βαπόρια και τα εργατικά ατυχήματα.

Η ναυπηγοεπισκευαστική Ζώνη, είναι χώρος, που δύσκολα τον προσέγγιζες, αλλά τον αισθανόσουν, από τον ήχο της έκρηξης, είτε από τα μάτια των ανθρώπων που δούλευαν εκεί, που από ότι μάθαινα και εγώ, δούλευαν κάτω από αντίξοες συνθήκες.

Έτσι λοιπόν, η πρώτη προσέγγιση, ήταν αυτή.

Όμως, το δυνατότερο στοιχείο που με έκανε να μπω ποιο βαθειά, ήταν, όταν μπήκα στο χώρο αυτό, τότε, για μένα τα πράγματα άλλαξαν άρδην, τόσο ως προς την σκέψη, ως προς την εκτίμηση, όσο και στο τι συνέβαινε πραγματικά εκεί.

Άνθρωποι που έχουν στοιχειώδη νοημοσύνη, θα έπρεπε σκύψουν πολύ ποιο σοβαρά στο χώρο αυτόν. Αυτό που άκουγα, ήταν τίποτα, μπροστά σε αυτό που είδα και επειδή πιστεύω ότι οι άνθρωποι δεν πρέπει μόνο να ακούν, αλλά να πράττουν με αυτά που βλέπουν, μου δόθηκε λοιπόν η δυνατότητα, αυτό που είδα, να το βγάλω έξω.

Βέβαια αυτές οι συνθήκες δεν ήταν ωραιοποιημένες, δεν μπορούσαν εκ των πραγμάτων, να είναι συνθήκες, όπου όλα είναι όμορφα και ωραία.

Αυτό που έβγαινε από μόνο του, σε έβαζε σε προβληματισμό.

Αρά λοιπόν, σου έδινε ακόμη μία δυνατότητα, να βαθύνεις ακόμη περισσότερο.

Δεν είναι το μέταλλο, αυτό την έχει την δυναμική του, έτσι είτε αλλιώς, το καράβι, ως καράβι, έχει την δυναμική του και σε υποβάλλει από τον όγκο της δύναμης του.

Η διαφορά στο έργο, δηλαδή καράβια, βιομηχανία, προσυπογράφεται από τον ανθρώπινο παράγοντα και πόνο. Αυτό έπρεπε να βγει προς τα έξω.

Υπογραφή στο έργο αυτό, είναι τα δεκάδες θύματα, οι εργαζόμενοι, οι οποίοι δουλεύουν σε συνθήκες γαλέρας, που κάποτε μπορεί να είχαν πολλή δουλειά – 10.000 άτομα δούλευαν εκεί – σήμερα, με κυβερνητικές επιλογές, εξαφανίστηκαν, κατ'επέκταση επηρέασαν την πόλη, το Πέραμα, γενικότερα τον Πειραιά.

Στην ουσία, από εκεί που ήταν χώρος δουλειάς, ευφορίας και ζωής σήμερα έχει φτάσει να είναι χώρος, όπου το βίωμα της ανεργίας, έχει μεταφερθεί στα σπίτια, στις οικογένειες, στα παιδιά και γενικότερα στο τόπο συνολικότερα, έχοντας πλέον επηρεάσει τα πάντα.

Με αυτή την έννοια, αυτό το έργο ευελπιστώ, ότι αυτό που θέλει να πει και να το πει δυνατά, είναι η απαξίωση του χώρου, με τις ευθύνες που έχουν συγκεκριμένες κυβερνήσεις, αλλά ιδιαίτερα την απαξίωση των ανθρώπων.

Αυτός ο πλούτος έχει καταστραφεί, αυτή καταστροφή έχει επεκτάσεις.

Άρα λοιπόν, αυτή ήταν για εμένα, η αντικειμενική βάση για να αναπτυχθεί η «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο».

Η σημερινή έκθεση αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα.

Δεν είναι διάλογος με την κλασική έννοια, παρόλες τις αντιθέσεις που έχει η αγροτική παραγωγή, το αστικό τοπίο και το μέταλλο, αυτά και τα τρία έχουν μια διαλεκτική σχέση, το ένα, ενσωματώνει το άλλο.

Παράδειγμα, βλέπεται στα έργα, ελιές, συγκομιδή, βλέπεται σπορά, κτηνοτροφία. Βλέπεται τον ανθρώπινο παράγοντα που ασχολείται με τη γη.

Αυτά τα αγαθά επενεργούν να στηθεί μια πόλη, ένα χωριό.

Δείτε την Αθήνα, ένας μεταφερόμενος ανθρώπινος όγκος, ένας οργανισμός αν θέλετε, που ζουν στοιβαγμένοι 6.000.000 άνθρωποι

Χωρίς την εργασία στη γη, στις κατασκευές, να το πω απλά, και χωρίς την πόλη αυτή, δεν μπορεί να υπάρξει ζωή.

Σήμερα, βλέπουμε να αναπτύσσονται στην κοινωνία, κάποιες διεργασίες.

Άρα σε αυτήν την κατεύθυνση, των διεργασιών, παρουσιάζεται αυτό το έργο σήμερα, το οποίο έχει ως τρίπτυχο, το συνδυασμό επιμέρους κοινωνικών ομάδων, που στην ουσία θα αποφασίσουν, να συνεργαστούν, να ζήσουν μαζί, στην πόλη τους ή με παρεμβάσεις τρίτων, θα αποκοπούν και θα καταστραφούν.

Αυτά, είναι μέρος του συστήματος που ζούμε σήμερα, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να αποδεχτούμε την απανθρωπιά, ως αξιακό στοιχείο στην ζωή μας και ειδικότερα για την ζωή και την προοπτική των νέων ανθρώπων.

Αυτό είναι το κυρίαρχο σε αυτήν την έκθεση, όσον αφορά, το περιεχόμενο, τις προσεγγίσεις ως προς το περιεχόμενο.

ΘΔ: Η δουλειά σου είναι των τελευταίων ετών ή παλαιότερα;

TB: Κοιτάζετε, δεν μπορώ να τα χωρίσω χρονολογικά.

Σαφώς ως σύλληψη, είναι τουλάχιστον μια δεκαετία. Ποιο συγκροτημένα, εκφραστήκαν πριν τέσσερα χρόνια, με ιδιαίτερη αιχμή την Ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία, με πιο

παραστατική εικόνα, με μια πιο παραστατική προσέγγιση για να γίνει το έργο ποιο αντιληπτό ως θέμα.

Στην πορεία όμως, άρχισαν να γεννιούνται και άλλα θέματα.

Δηλαδή, αν θεωρούσαμε ότι οι επισκευές είναι η Ζώνη, ή ανεργία είναι η Ζώνη, σήμερα, δυσκολίες και βαρβαρότητα δεν είναι μόνο η Ζώνη και το Πέραμα.

Σήμερα είναι όλη η Ελλάδα.

Με αυτή την έννοια, υπάρχει μια φυσική αλληλοδιαδοχή που φτάνει σήμερα να επικαιροποιείται – αυτή είναι η αίσθηση μου – με ότι συμβαίνει εκεί.

Δηλαδή, τα τέσσερα έργα που υπάρχουν στην έκθεση με τον τίτλο «Απαξίωση» κάνουν δύο αναφορές.

Το ένα είναι η απαξίωση της Ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας – άρα καταστροφή – και το δεύτερο στην «Απαξίωση» της ίδιας της πόλης, ή οποία δεν μπορεί να σε ζήσει.

Αυτά είναι ποιο επίκαιρα έργα, τα οποία ήταν αποτέλεσμα των διεργασιών που συνέβαιναν εκεί αλλά και στη σύλληψη, το σχεδιασμό και την εκτέλεση του έργου.

Όλα αυτά δούλευαν μέσα μου.

Άρα λοιπόν είναι έργα τουλάχιστον μιας δεκαετίας, αλλά σε αυτήν την έκθεση παρουσιάζονται έργα των τελευταίων τεσσάρων χρόνων

ΘΔ: Παρατηρούμε διάφορες τεχνικές στα έργα σου. Θα μας πεις δύο λόγια για αυτές;

ΤΒ: Ξέρεις Θανάση, καμιά φορά – λένε πολλοί εικαστικοί – δουλεύω με αυτήν την τεχνική ή δουλεύω λάδια ή δουλεύω ακρυλικά ή δουλεύω με κάρβουνα ή δουλεύω με διάφορους τρόπους.

Εγώ δεν μπήκα σε αυτή την διαδικασία και αν θέλετε, δεν με ενδιέφερε καν αυτό.

Εκείνο που ενδιέφερε, ήταν, αν τα υλικά μπορούν να αποδώσουν μαζί με τα υπόλοιπα εκφραστικά μέσα, αυτό που εγώ ήθελα.

Από την άλλη πλευρά δεν ήθελα να αποκαλύψω την εικόνα με την στενή έννοια του ρεαλισμού, με μια φυσική δηλαδή φωτογραφική αποτύπωση, όπου ο θεατής θα μπορούσε να δει τα πράγματα ως έχουν, ως μια φωτογραφία, μασημένη τροφή. Δεν με ενδιαφέρει αυτό.

Με ενδιέφερε, να φύγουν πάνω από το έργο, ότι περιττά στοιχεία υπήρχαν, προκειμένου να βγει ποιο καθαρό το έργο προς τα έξω, να βγει το μήνυμα προς τα έξω.

Αυτό είναι μια απόφαση.

Σαφώς υπάρχουν έργα, ιδιαίτερα, στο μάζεμα της ελιάς, όπου το κάρβουνο και το παστέλ κυριαρχεί.

Συνειδητά δεν επέλεξα το χρώμα στο φυσικό περιβάλλον να κυριαρχεί,

Συνειδητά το έκανα αυτό, δεν ήθελα το χρώμα, στο φυσικό περιβάλλον να κυριαρχεί, να επηρεάσει δηλαδή, αυτό που λέμε αρχέγονο στοιχείο στο μάζεμα της ελιάς, όπου ο θεατής, θέλω να μπει μέσα στο έργο, να μαζέψει τις δικές του ελιές, να πάει στα δικά του χωράφια, στα δικά του αμπέλια, να πάει στα δικά του ζωντανά και εκεί, ας βάλει αυτός, την δική του πινελιά και αν θέλεις, να κάνει ανάκληση μνήμης και να σκεφτεί το παρελθόν, το παρών, αν θέλεις και το μέλλον του, με τον δικό του χρωστήρα, που ο καθένας τον έχει.

Αυτή ήταν η μία προσέγγιση.

Σαφώς υπάρχουν μεικτές τεχνικές, ιδιαίτερα στην ενότητα της ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας, από την άποψη ότι το μέταλλο, έχει αρχή και τέλος και όταν λέμε έχει αρχή και τέλος, είναι αυτό που γεννιέται κατά την κατασκευή και έχει διαφορά κατά την άσκηση της εργασίας του, έχει τις σκουριές του, τις μοράβιες του, έχει όλα εκείνα τα στοιχεία της επεξεργασίας, όπου αντικειμενικά πρέπει να τα δώσεις. Υπάρχουν οξειδία των μετάλλων όπως είναι στο έργο «Μοράβια», στο «Μαζί», στο «Βοηθός και μάστορας», στο «Μεταλλεργάτης».

Όλα αυτά, με μια εναλλαγή και στο πως διαχειρίζομαι την φόρμα και τον ανθρώπινο παράγοντα, μας δίνουν την δυναμική και η δυναμική, δεν προκύπτει εδώ από την γραφή, προκύπτει και από το περιεχόμενο.

Δηλαδή δεν ήθελα στην ουσία να βγει μια ωραιοποιημένη εικόνα άλλα ούτε και μια εικόνα καταστροφική.

Αν θέλεις, αυτό είναι πλούτος για κάθε έργο.

Δεν θα ήθελα να κατατάξω τον εαυτό μου, ότι εγώ είμαι φορμαλιστής, είμαι κυβιστής, είμαι σε αυτό ή το άλλο ρεύμα ή τάση

Σαφώς με ενδιαφέρει η αφαίρεση, ως μέσο, για να βγει ποιο καθαρό το έργο στη μορφή και το περιεχόμενο το ίδιο καθαρό.

Να μπορεί δηλαδή το κοινό, να κατανοήσει. την ουσία των πραγμάτων και εκεί, το έργο, δεν μπορεί να το καθαρίσει, παρά μόνο ο εικαστικός.

Δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά.

Δεν μπορείς να αφήσεις το θεατή να κινείται σε μια χαώδη κατάσταση, αφηρημένης τέχνης, τέχνης που κατά την άποψη μου, είναι τέχνη του συστήματος που ζούμε σήμερα.

Δεν θεωρώ ότι πρέπει να βασανίζεται ο άνθρωπος.

Έχει τόσα άλλα να βασανιστεί, τόσα άλλα προβλήματα και δεν έχω κανένα λόγο να τον βασανίζω και εγώ, θέλω να έρθει να πάρει απλά αυτό που θα δει και φύγει με ένα χαμόγελο, παρ όλη την πίκρα.

ΘΔ: Τέχνη για την τέχνη η τέχνη για την κοινωνία.

TB: Κοίτα, αυτό είναι ερώτημα που τίθεται εδώ και πολύ καιρό.

Υπάρχει μια αντίληψη, ότι η τέχνη είναι για ανθρώπους ποιο εξειδικευμένους, που αντιλαμβάνονται, τα των εικαστικών και των τεχνών, αν το θέλεις, για κάποιους δηλαδή που είναι ειδικοί και αυτοί γνωρίζουν.

Προσωπικά πιστεύω ότι δεν υπάρχει αυτή η έννοια, «τέχνη για την τέχνη», όπως δεν υπάρχει η ιατρική για την ιατρική, όπως δεν υπάρχει μηχανολόγος για την μηχανολογία.

Δεκάδες τέχνες υπάρχουν, οι οποίες υπηρετούν ανάγκες, έτσι γεννήθηκαν οι τέχνες για να υπηρετούν κάποιες ανθρώπινες ανάγκες.

Από εκεί και πέρα, αυτό το αγαθό το οποίο γεννιέται, στο σύστημα που ζούμε παίρνει σάρκα και οστά, μόνο όταν γίνεται εμπόρευμα, γίνεται προϊόν, παράγεται, μπαίνει το κέρδος μπροστά, αλλάζει δηλαδή χαρακτήρα.

Τα αγαθά γεννιούνται για να υπηρετούν αξίες χρήσεις. Η τέχνη δεν θα μπορούσε να υπηρετεί κάτι διαφορετικό. Η τέχνη γεννήθηκε ως αποτέλεσμα των κοινωνικών διεργασιών και είναι ταυτισμένη στην εποχή της. Είναι κόρη της γνώσης, της παρατήρησης, της ανάλυσης και της σύνθεσης, αποτυπώνει αυτό που συμβαίνει στην εποχή της, επικαιροποιώντας την, και δεν κάνει τίποτα παραπάνω από το να αναδείξει κάποιες πλευρές της κοινωνίας, προκειμένου να επιδράσει στις διεργασίες - τουλάχιστον αυτό πιστεύω εγώ - που συντελούνται πάντα για να ανοίξει νέους δρόμους.

Αυτό κάνει, δεν λύνει προβλήματα. Τα προβλήματα των κοινωνιών, τα λύνουν στην ουσία οι κοινωνικές διεργασίες, οι αντιθέσεις, οι ανατροπές οι ίδιες.

Αυτές γεννούν τα πάντα.

Η τέχνη, αν θες είναι κοινωνικός πυροκροτητής όλων αυτών των διεργασιών.

Με αυτή την έννοια, δεν μπορούμε να την ταυτίσουμε με το όρο τέχνη για την τέχνη, άλλωστε αυτή είναι σήμερα και η μεγάλη αντίφαση εδώ.

Εγώ δεν το δέχομαι αυτό και για αυτό αλώστε ο τίτλος «Μετ' άλλων ανθρώπων έργο», πρακτικά, αυτό ακριβώς αντιστρατεύεται.

ΘΔ: Άρα θες να μου πεις, ότι τα έργα, δεν είναι μόνο δικά σου, αλλά και όλου του κόσμου.

ΤΒ: Εκ των πραγμάτων εκεί είναι η ουσία του έργου. Η τέχνη τι είναι; Είναι αυτό που παρατηρείς, που συμβαίνει γύρω σου, το δουλεύεις και επιστρέφεις ξανά στην κοινωνία με ότι ως περιβάλλον έχουν καταγράψει τα μάτια σου.

Η διαφορά που είναι;

Να φέρουμε ένα παράδειγμα.

Με τόσα πράγματα που συμβαίνουν γύρω μας, με τόσα προβλήματα, με τόσα βάσανα στο κόσμο, αυτονόητα τίθεται ένα ερώτημα:

Μπορεί δηλαδή ο δημιουργός, ο εικαστικός, ο καλλιτέχνης να στρέψει το βλέμμα του αλλού;

Αν το στρέψει το βλέμμα του αλλού, τότε αντικειμενικά, δεν κάνει κάτι αληθινό, δεν θα είναι κάτι που συμβαίνει, άρα θα είναι ψεύτικο.

Αλλά να το δώσω και με ένα άλλο παράδειγμα από το χώρο της μουσικής.

Υπάρχουν στίχοι σήμερα και τραγούδι που λέει «...όλα καλά – όλα καλά»! Τι είναι αυτό;

Τέχνη δεν είναι και αυτό;

Όμως, αυτό, από μόνο του, στέλνει ένα μήνυμα.

Είναι όμως σήμερα «όλα καλά» γύρω μας;

Υπάρχει και ένα άλλο τραγούδι που λέει: «τα εργοστάσια μεγάλα, τα μεροκάματα μικρά».

Ποιο από τα δύο είναι ποιο πραγματικό και ποιο αληθινό;

Σαφώς, το πώς ένα μήνυμα περνά στην κοινωνία, πως είναι δηλαδή ποιο διεισδυτικό, δεν είναι θέμα έργου, είναι κυρίως θέμα των ΜΜΕ

Ποια μέσα δηλαδή, προβάλλουν τι.

Αυτοί που θα τα προβάλλουν.... τι συμφέροντα έχουν...

ΘΔ ..και πως το προβάλλουν....

ΒΤ: Ε, σαφώς.

Δηλαδή, με το να προβάλλεις τα όσα συμβαίνουν γύρω σου, παρεμβαίνεις στον παράγοντα άνθρωπο και το λες: Κάτι τρέχει εδώ, Άρα, κάτι πρέπει να κάνεις.

Για να το πάω ποιο μακριά, πέρα από την ανάλυση και την σύνθεση, υπάρχει και η δράση.

Εδώ λοιπόν η παρέμβαση γίνεται με τα μάτια, αλλά και με όλες τις αισθήσεις που το προσλαμβάνουν.

Το ζητούμενο όμως σήμερα για τους δημιουργούς είναι το εξής:

Θα δράσουν; Αυτό είναι το βασικό ερώτημα.

Θα βγουν μπροστά;

Δηλαδή θα αξιοποιήσουν αυτήν την ικανότητα που έχουν να ευαισθητοποιούνται ποιο

γρήγορα; Θα την βγάλουν την βαρβαρότητα που ζούμε με το έργο τους προς τα έξω;

Εγώ δεν λέω αν ο ένας δρόμος σωστός και ο άλλος λάθος, το θέμα είναι να βγουν

ΘΔ: Πες μου κάτι, πότε ένας καλλιτέχνης αλλοιώνεται πουλώντας, δηλαδή, που είναι το όριο που λες, πουλώντας το έργο του ένας αλλοιώνεται.

ΤΒ: Καταρχήν είναι δυο πράγματα διαφορετικά.

Η αλλοίωση της δημιουργίας, είναι να αρνηθεί ο καλλιτέχνης. Να δείξει, αυτό που ζει και όχι τόσο ο ίδιος, αλλά η ίδια η κοινωνία.

Να στρογγυλέψει δηλαδή το έργο του, να μην αφήσει αιχμηρά στοιχεία, ούτως ώστε να γίνεται αντιληπτό αυτό.

Εκεί είναι το πιθανό, πρώτο κλείσιμο των ματιών.

Όποιος το κάνει αυτό, αντικειμενικά, συνηγορεί στην αλλοίωση.

Το αντιλαμβάνεται, δεν το αντιλαμβάνεται, το αποτέλεσμα είναι αυτό που θα καθορίσει την αντικειμενικότητά του.

Όποιος ωραιοποιεί καταστάσεις, δεν αφήνει περιθώρια ώστε, ο ανθρώπινος νους, στον οποίο συντελούνται διεργασίες, να απελευθερώσει σκέψεις που να επηρεάσουν την συμπεριφορά και την στάση του ίδιου αλλά και της κοινωνίας.
Στην ουσία ο καλλιτέχνης, θολώνει το τοπίο.

Η έννοια πουλάω, είναι συνυφασμένη με τον καπιταλισμό και για αυτό είπα ποιο πριν, ότι τα αγαθά γεννιούνται για να υπηρετούν ανάγκες των ανθρώπων.

Λοιπόν, όλα τα αγαθά υπηρετούν ανάγκες.

Επιμένω στην έννοια αγαθό, γιατί είναι δημιουργήματα των επιστημονικών δεξιοτήτων των ανθρώπων εκατομμύρια χρόνια για υπηρετούν τις ανάγκες του.

Έτσι πήγε ο άνθρωπος μπροστά!

Αυτό που ορίζουμε σήμερα ως πλούτο στην κοινωνία μας και σε κάθε κοινωνία είναι οι συσσωρευμένες γνώσεις και ανάγκες των ανθρώπων που προέκυψαν ως αγαθά και με μια συγκεκριμένη παρέμβαση στην κοινωνική εξέλιξη, έγινε μια μετατροπή του αγαθού σε προϊόν.

Πράγμα που σημαίνει, ότι νόμοι, θεσμικά πλαίσια και διάφορα άλλα, να το πω απλά μορφώματα, μετέτρεψαν το αγαθό σε προϊόν.

Έτσι η τέχνη και στον καπιταλισμό είναι και εμπόρευμα.

Τώρα σαφώς η τέχνη, έχει να κάνει με το δίκτυο διάθεσης

Η τέχνη η οποία ανοίγει δρόμους στους εργαζόμενους, στον ανθρώπινο νου, να περάσει στην δράση.

Ε, δε θα γινόταν και ένα προϊόν στο σύστημα διάθεσης του καπιταλιστικού συστήματος, για να τον ανατρέψει.

Να το πω απλά, εκεί είναι ο στόχος, τουλάχιστον εκείνων που θέλουν να ζήσουν καλύτερα και να το να ζήσουν καλύτερα, δεν είναι μια γενικότητα. Έχει τα ποσοτικά του και τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του πλούτου για να ζήσουν καλύτερα, δυστυχώς ανήκουν σε μια ομάδα ανθρώπων που τους δύναται η δυνατότητα, να παίρνουν την υπεραξία που παράγεται και να την καρπούνται.

Τα ποσοτικά χαρακτηριστικά των ποιοτικών πλευρών του πλούτου, ε, δεν τα εισπράττει η πλειοψηφία της κοινωνίας.

Αλλιώς, θα είχαμε μια ιδανική κοινωνία αγγέλων, έναν παράδεισο δηλαδή.

Ε, όποιος τον βρει, τον παράδεισο αυτό, να έρθει να μου τον ζωγραφίσει και εμένα!!

ΘΔ: Πες μας δύο λόγια για τον καλλιτέχνη της κρίσης. Πως βιώνει ο καλλιτέχνη τη κρίση;

TB: Με το χειρότερο τρόπο.

Ενώ οι δυνατότητες του, τα ερεθίσματα είναι πάρα πολλά, σήμερα δεν του δίνεται από την πολιτεία η στήριξη να βγάλει το καλλιτεχνικό του έργο έξω.

Πολλές φορές δεν μπορεί να ζήσει.

Υπάρχουν συνάδελφοι με εκπληκτική δουλειά, οι οποίοι δυστυχώς η πολιτεία, τα ΜΜΕ δεν προβάλλουν το έργο τους, δηλαδή με δωρεάν παραχώρηση χώρων για ατομικές και ομαδικές εκθέσεις ή και θεσμικών φορέων.

Το αντίθετο γίνεται.

Η τέχνη περιορίζεται, οι καλλιτέχνες κλείνονται, στην εκπαίδευση τα μισά καλλιτεχνικά μαθήματα έχουν κοπεί.

Άρα τι βλέπουμε;

Να πω την σκληρή κουβέντα ότι θέλουν ένα λαό αμόρφωτο;

Ένα λαό δεμένο χειροπόδαρο στο μυαλό και στη σκέψη, προκειμένου να μη περπατήσει ένα βήμα μπροστά;

Αλλά, αυτός είναι ο καπιταλισμός!

Αλλοίμονο δηλαδή, να ήθελε να φωτίσει τις σκέψεις και τα μυαλά των ανθρώπων προκειμένου να τον αντικαταστήσουν!

Αυτή είναι μια πολύ μεγάλη συζήτηση.

Δεν μπορεί η τέχνη από μόνη της να το λύσει το πρόβλημα, είναι όμως υποχρεωμένοι, τέχνη και καλλιτέχνες να συμμαχήσουν με άλλες κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες έχουν την δυνατότητα να επιβάλλουν ένα κοινωνικό σύστημα δίκαιο και για την τέχνη και για τους δημιουργούς, δίνοντας όλα εκείνα τα υλικά αγαθά για πράξουν απρόσκοπτα το έργο τους. Τότε μόνο πραγματικά η τέχνη θα υπηρετεί την κοινωνία και δεν θα είναι για κάποιους λίγους που έχουν την οικονομική δυνατότητα.

Να πάω ποιο μακριά ακόμα. Δεν μου αρέσει η τέχνη των τεσσάρων τοίχων, του σαλονιού.

Ναι, μπορεί να έχει μια εμπορική διάσταση αλλά εφόσον δεν είναι κτήμα της κοινωνίας, δεν μπορεί να είναι δυνατή τέχνη.